

25.265
Seria C

INVENTAR
2025

No. 34.

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

Seria C.

DIN LUMEA LARGĂ

SUB DIRECTIONA REDACȚIONALĂ A D-LUI PR. F. UNIVERSITAR
I. SIMIONESCU

MARAMURĂȘUL

DE

G.H. VORNICU

Profesor în Sighet

Seria C.

CARTEA ROMÂNESCĂ

No. 34

Prețul Lei 5.—

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE“

Fiecare Broșură de 32 pag. cu figuri, costă numai 5 lei.

Seria A „Știința pentru toți“.

- No. 1. Cum era omul primitiv de *I. Simionescu.*
” 2. Viața omului primitiv de *I. Simionescu.*
” 3. Gazurile naturale de *I. Simionescu.*
” 4. Albinele de *T. A. Bădărău.*
” 5. Diabetul, îngrășarea, gălbinarea de *Dr. Căhănescu.*
” 6. Raze vizibile și invizibile de *C. V. Gheorghiu.*
” 7. Viața microbilor de *Dr. I. Gheorghiu.*
” 8. Furnicile de *T. A. Bădărău.*
” 9. Viața plantelor de *I. Simionescu.*
” 10—11. Pasteur de *C. Moțaș.*
” 12. Soarele și luna de *I. Simionescu.*
” 13. Telefonie fără fir de *Tr. Lalescu.*
” 14. Porumbeii Mesageri de *V. Sadoveanu.*
” 15. Planeta Marte de *Ion Pașa.*
” 16. Dela Omer la Einstein de *General Sc. Punaiteșcu.*
” 17. Cum vedem de *Dr. I. Glăvan.*
” 18. Razele X. de *Al. Cișman.*
” 19. Omul dela Cucuteni de *I. Simionescu.*
” 20. Protozoarele de *I. Lepși.*
” 21. Fulgerul și trăsnetul de *C. G. Brădețanu.*
” 22. Nebuloasele gazoase de *M. E. Herovanu.*
” 23. Bacteriile Folositoare de *I. Popu-Câmpeanu.*
” 24. Scrisori cerești (Meteorite) de *I. Simionescu.*
” 25. Din istoricul electricității de *Stel. C. Ionescu.*
” 26. Mercur și Venus de *C. Negoșă.*
” 27. Reumatism și arteroscleroza de *Dr. M. Căhănescu.*
” 28. Oameni de inițiativă de *Apostol D. Culea.*
” 29. Henri Ford de *Ing. N. Ganea.*
” 30. Musca de *I. Mureșanu.*
” 31. Ciupercile de *I. Popu-Câmpeanu.*
” 32. Cifrele de *G. M. Lăzărescu.*
” 33. Animale de demulă de *I. Simionescu.*
” 34. Lămurirea popoului de *I. Simionescu.*
” 35. Din viața oamenilor întreprinzători de *I. Simionescu.*
” 36. Societatea națiunilor de *Artur Găvruta.*
” 37. Ficatul și boalele lor de *Dr. M. Căhănescu.*
” 38. Electrochimia și Electroлиза de *N. Gheorghiu.*
” 39. Noțiuni de electricitate de *Ing. C. Ionescu.*
” 40. M. Berthelot de *M. Zapan.*
” 41. Isoare actuale de energie de *E. S. Gheorghiu.*

Seria B. „Sfaturi pentru toți“.

- No. 1. Ingrijirea păsărilor de *Prof. C. Moțaș.*
” 2. Despre tovărășii de *Preot C. Dron.*
” 3. Despre scarlatină de *Dr. I. Gheorghiu.*
” 4. Livada din sâmburi de *G. Gheorghiu.*
” 5. În jurul casei de *M. Lupescu.*
” 6. Casa de *I. Simionescu.*
” 7. Morcovul și alte legume de *P. Rozi.*

Biblioteca Centrala

1.102771160

Biblioteca Centrala Universitara - Sibiu

SERIA C.

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE
DIN LUMEA LARGĂ

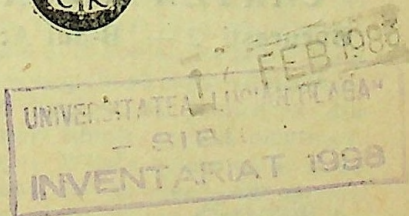
No. 34

MARAMURĂȘUL

DE

GH. VORNICU

Profesor în Sighet

EDITURA «CARTEA ROMÂNESCĂ», BUCUREȘTI

84.481-929

Bibl. Instit. de Inv. superior Sibiu
INV. Nr. 50.310 19 78

Să nu rămâie

Cărturar din sate

fără colecția completă a broșurilor apărute

din

CUNOȘTIINȚE FOLGOSITGARE

și

PAGINI ALESE

editate de

CARTEA ROMÂNEASCĂ

București 2 — B-dul Academiei Nr. 3

MARAMURĂȘUL

DE

GH. VORNICU

Profesor în Sighet

Spre apus de Bucovina, țara pădurilor de fagi, se întinde tot așa de mândră și frumoasă, țara *Maramurășului*, țara pădurilor de brazi. Așezat în partea de nord a țării, și înconjurat de toate părțile de munți înalți și grei de trecut, Maramurășul este cel mai bine hotărnicit de natură, dintre toate cele zece ținuturi ce alcătuiesc frumoasa noastră Românie. Apărat la miazănoapte și răsărit de culmea Carpaților răsăriteni, la miazăzi și apus de culmile zgrunțuroase ale munților vulcanici Maramurășul este ca și o cetate înconjurată de ziduri mărețe numai cu o singură poartă spre apus, dela Hust și Craia prin care Tisa își trimite undele oi cristaline spre câmpia cea bătătorită de noroade a Panoniei. În acest ținut de măguri încântătoare, apele au săpat albi adânci și totuși deschise și largi, ca să primească din cele mai vechi timpuri tihnite așezări omenești. Una din ele, *Mara*, (I. Mihaly spune că ar fi de origină celtică) nume ce se pierde în negura vremurilor pare să fi dat și numele ținutului.

Apărat de toate părțile de munți Maramurășul a atras din cele mai vechi timpuri pe om. Il găsim

statornic în Maramurăş în toate timpurile. Ni-l amintesc staţiunile preistorice în care abundă uneltele sale, singurele mărturii ale vremurilor îndepărtate. În vremurile mai noi Maramurăşul ni se înfăţişează ca un iaz de îngrămădire de neamuri ce bucuroase se acioază aici, ferite de primejdiile de dincolo de zidul său de munţi şi atrase de frumuseţia şi bogăţia ţinutului.

Cele mai vechi şi mai temeinice urme, sunt ale noastre, ale românilor sau a celor mai îndepărtaţi strămoşi ai noştrii. Nume de munţi ca Bârjoba, Dârmosca şi Traian, ne duc cu gândul la cele două popoare vestite Dacii şi Romanii strămoşi ai noştrii. Cele mai multe şi mai proaspete ca Basaraba, Gărgălău, Sinărcul şi altele ce găsim până în culmele Tatrei Mari, ca şi spre miazăzi Zimbroslovele, Izvorul lui Aragoş, Poiana Pintoi, Valea Tătarilor şi cu un cuvânt toate ne amintesc că în tot cuprinsul acestui ţinut după strămoşii cei vechi, am urmat ca fiii şi drepti moştenitori cu zapis ¹⁾ în regulă, noi ce ne numim Români moştenitori şi cu numele a vajnicilor noştri strămoşi. Aci ne-am înfrăţit cu natura ²⁾. am smuls din vraja puterilor ei şi i-am dat din a noastră, de am creat apoi în sfântă armonie, cel mai puternic leagăn al românismului. Dar şi ţinutul era mai mare în cuprinsul lui mai străvechiu. Mărginit în hotarele lui naturale, trecea de zece mii de Km². Dar au venit şi aici streinii.

În vremuri de trai mai liniştit, s'au prelins între ai noştri dinspre miazănoapte ³⁾ la început

¹⁾ *I. Mihaly*. Diploma maramureşene. Sighet.

²⁾ *I. Simionescu*. Forme arhaice în viaţa poporului român. Viaţa Românească 1924.

³⁾ *Hodinka Antal*. A munkácsi gör szert püspöksé gók-mánytára I. v. 1458—1715 Archiva epis koplei de rit greceac din Munkácsi. Vol. I. 1458—1715.

cei mai mulți ca oameni fără drepturi (iobagi) Rutenii, primiți bucuros de ospitalitatea românească, ca oameni de aceeași lege. Dinspre apus pe singura poartă a ținutului nepăzită atunci de cotatea Hust intrară în vremuri mai târzii ca oaspeți, noroade de câmp și de altă lege. Au fost întâi cuceritorii germani, cavalerii teutoni care în numele creștinismului apusean s'au așezat fără temeiu și numai pentru un scurt timp ca și în alte părți ale plaiurilor noastre. După ei au venit ungurii care de și foarte puțini din cauza lipsei de loc liber au rămas totuși locului buni stăpâni până azi, și se cunosc dintr-ai noștri prin guba lor lungă și neagră ca și prin figura lor asiatică.

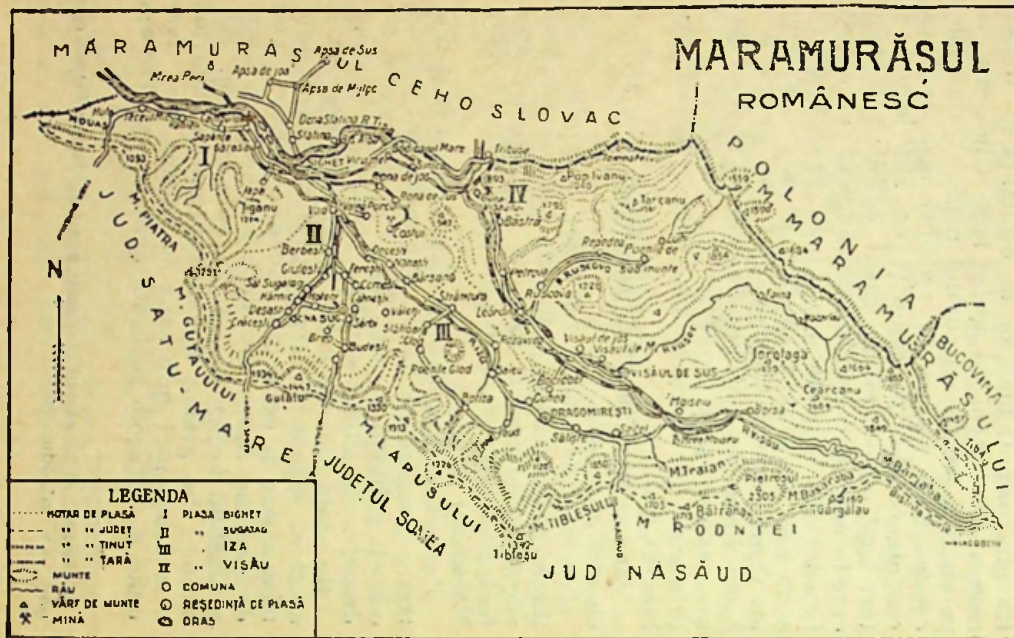
Veni'au apoi în vremurile noastre un alt soi de străini: evreii.

Streinul dela nord, ruteanul, a împânzit cu timpul plaiul deslocând în bună parte pe stăpânul adevărat, pe român, fie prin desnaționalizarea fie prin împingere spre miazăzi și răsărit, către Moldova.

Peste toți însă, români, ruteni, unguri și mai târziu germani pe Vișeu, s'au înstăpânit și întins oaspeți galițieni în sec. XIX ¹⁾ cu mijloacele lor drăcești, alcoolul și camăta, mânați și de sărăcie.

De aceia datorită celor dintâi *rutenilor*, ca și acestora din urmă, *evreilor*, Maramurașul este tăiat astăzi în două prin inima sa Tisa și plin de mizerie. Azi hotarul de miază noapte a Maramurașului nostru pleacă din culmea Carp. Răsăriteni din granița Polonă aproape de Bucovina o ia deadreptul spre apus pe culmea Pop Ivanului și de acolo scoboară aproape de Tribușa

1) Graiul și Fololorul Maramurașan de *Tache Papahagi* pag. XV introducere.

și gura Sișeului în valea Tisei, spre a continua apoi pe acest râu hotarul nordic al țării noastre spre Cehoslovacia până aproape de poarta dela Hust și Craia păzită de mândra cetate Hust azi în Cehoslovacia.

Hotarul acesta nedrept lasă rutenilor trei din patru părți a vechiului Maramurăș cu cei mai frumoși și mai bogați munți,—vr'o sută la număr și care era temeiul în viața păstorească a populației rămase la noi.

Lasă 5 sate românești între care vestitele Apșe și lasă frați de acelaș sânge pe un mal și pe altul al râului istoric azi hotar, care privesc cu jale la țara sfâșiată și la plaiurile rămase dincolo.

AȘEZAREA

Maramurășul este unul din ținuturile noastre de nord. Numai Bucovina și o parte din Basarabia urcă mai sus ca el.

Maramurășul nostru este azi numai un colț al adevăratului Maramureș și care reprezintă doar abia o treime din ce era odinioară.

Maramureșul românesc are o suprafață numai de 338.000 ha sau 3380 km², fața de peste 10.000 km² cât era înainte. În parte de sud ținutul păstrează aceleași limite, creasta munților vulcanici unde se hotărăște cu jud. Satu-Mare, Someș, și Năsăud, hotarul către vechea Transilvanie. De către Bucovina și Polonia este culmea Carpaților Răsăriteni prin Prislopul și Țiboul. La nord hotarul actual merge din culmea Carpaților Răsăriteni spre vest de culmea Paltinului prin vârfurile Stogul Corbul Nenișca, Paltinul și de acolo pe vale către Tribușa-sat pe Tisa. Deaice urmează apoi firul apei până la Teclu, de unde, părăsind Tisa, urcă pe Ouaș pentru a scoborâ aproape de Halmei despărțindu-ne de Cehoslovaci.

PAMANTUL MARAMURAȘULUI.

Infățișare generală. Uitându-ne la așezarea acestui ținut în limitele lui naturale străvechi, vom observa că se sue cu mult mai la nord decât actualele hotare ale României și este cu totul sculptat într'un teren muntos, care face din el cel mai muntos ținut al țării, o depresiune presărată de măguri cu înălțimi ce variază între 800 — 1200 m.

Fie că te-ai uita de pe Mândra, culmea a Pietrosului Rodnei (2305 m.) cel mai semeț din munții Maramurășului, fie că ai privi de pe Hovârta din culmile de apus, tot munți și iar munți vezi.

Câmp și depresiuni, afară de relativ largile văi ale râurilor, nu vezi în Maramurăș de cât la colțul de întâlnire al Tisei cu Iza, acolo unde e Sighetul Maramurășului și încă o așezare mai domoală către izvoarele Tisei albe la Frasin cum și la întâlnirea apei Ieudului cu valea Izei unde găsim frumos câmp de hrană pentru locuitori și pe Vișău la Petrova.

Munți. Cum am mai spus în Maramurăș de ori unde te-ai uita numai munți se aștern în calea vederii. La apus și miazăzi începând de pe malul stâng al Tisei, dela Craia, se ridică deodată culmea Vulcanică a Ouașului, care se prelungeste spre răsărit prin puternicele masive a Gutâului Lăpușului, Tibleșului și Rodnei prin care se înoadă cu Carpații prin Barjaba și Prislopul. Pe toate le domină Pietrosul Rodnei, cel cu capre negre și cocoși de munte ce și înalță în nouri creștetul plin de mândrie și de tot felul de plante rare până la 2505 m. De aici culmea munților Rodnei se continuă spre răsărit până se înclină cu Carpații Bucovinei la con-

fluența Țibăului cu Bistrița aurie, care a știut să-și sapo adânc albia sa, în cheile Carlibabei.

Intreaga regiune dintre Vișeu și granița polonă ori Cehoslovacă e iarăși numai munți bogați în pășuni. Aici e Brătila (1492), Toroiaga (1938) și până la Pop Ivanu (1940) cu Paltenu pe care zăpada se păstrează până în miez de vară.

Ar urma apoi semiețul masiv a Cernahorei ce ne desparte de Polonia și care în afară de bătrână Hovărlă 2058 m. își trimete o culme spre vest între cele două Tiso, Tisa albă și Tisa Neagră, cu spinări goale ca Gutin, Tomnatie 2016, Turcu 1935, Pietrosul Cernahorei 2022 și Șesul 1728 m.

De acolo spre nord și Vest deși nu prea înalte apar moreu alte și alte culmi, cu vârfuri ca Plosca Doghiasca (1774 m.)

Iar deacolo scoborându-ne drept spre sud pe culmea de împărțire a apei, vom trece peste muntele Mare 1598 după care vine Magura 1076 și scoborându-ne spre Jurița și Topoiu din Sălăuș, vom da puțin mai la vale, la apus de Hust, de poarta Tisei, de unde am plecat, numita și dela Craia, după cele două cetăți cea dela Craia și Hust ce păzeau țeșirea în câmpie.

Pe ei se mai găscsc căldări pline cu apă, căroro poporul le zice „Ochiuri de Mare“ și de care se loagă frumoase legende, fiind și azi crezute fără fund.

CLIMA ȘI APELE.

Clima. Maramureșul ținut muntos cu altitudini ce variază între 300 — 2500 m, pe latitudinea 48°, va aveă o climă ca atare. Vara nu este așa de cald și de asemenea iarna nu așa de frig. Media anuală este de 9°-6° șes-munte; cea mai călduroasă lună este Iulie cu media 20°, 2' iar cea mai frigu-roasă este Ianuarie cu media — 3°, 2'. Extre-

mitățile sunt — $18^{\circ},2'$ și $+ 33^{\circ}$. S'a înregistrat însă în 1927—28 o temperatură de -28° și $+ 40^{\circ}$.

În privața ploilor țara voivozilor este caracterizată ca un ținut eminentemente ploios, acum cât vor mai fi păduri.

S'a înregistrat până la 852 mm. anual în Valea Vișăului iar în Sighet aproape 1000 mm. Vara de multe ori văile se umflă așa de tare, că rup toate podurile punând în mare cumpănă satele țării lui Dragoș. Iarna trocnii groși de omăt astupă multe drumuri și mai ales pe cele ce trec culmile sudice spre Ardeal ca și cel dinspre Bucovina izolând cu totul ținutul dinspre aceste părți mai bine de patru luni.

Ca vânturi, Maramurașul este ferit de crivăț, prin culmele Carpaților Răsăriteni. Are în schimb curenți locali de anotimpuri pe văile râurilor sale mult mai blânzi. De acea ținutul voivozilor deși păstrează zăpada pe culmile sale până în miez de vară, este un ținut totuși cu o climă blândă, cu toate că în afară de nuci, tei, pruni, meri și peri de tot felul, alte plante sudice nu prind.

Ape. Din bogatele ploi și din zăpada ce cade din nenumăratele culmi, scoboară sfătoase o sumedenie de ape, care mai de care mai harnice și mai guralive, pline de păstrăvi, de mreie și de vidre cu blana scumpă.

Cea care-și taie valea cea mai adâncă și care le strânge pe toate la sine, spre a le aduce apoi, către Dunărea bătrână, este Tisa.

Formată din două izvoare ce izvorăsc, unul Tisa albă de sub Cerna-Hora, Bălțatu și Turbatu iar cellalt Tisa Neagră de sub Tatarușca și Bratovsca se unesc la Rahău și iese afară din hotarele ținutului, prin poarta dela Hust și Craia, după un drum cam de 150 km.

Din culmile dela sud, Tisa strânge pe Mara

de unde ar veni și numele ținutului, Iza 65 km. și Vișăul 66 km.

De către Rodna se scoboară Bistrița plină altă dată cu nisip cu aur, iar de către Cearcăn, Țibăul, care o iau spre Bucovina, și la întâlnirea cărora se ating hotarele celor trei ținuturi istorice, *granițele Maramurășului, Ardealului și a Bucovinei.*

BOGAȚIILE ȘI OCUPAȚIA LOCUIȚORILOR DIN MARAMURĂȘ.

Maramurășul, socotit pe cap de locuitor este bogat în sărăcie. Luat în total ca ținut este într'adevăr bogat numai că bogăția lui tânjește neexploataată din lipsă de capital, de căi de comunicație și de organizație.

Pădurea. Din înfățișarea ținutului, rezultă că cea dintâi și cea mai mare bogăție este pădurea, care cuprinde în suprafață aproape jumătate din acea a ținutului (163.691 Ha. din 338.000). Și numai în al doilea rând vin fânețele naturale cu 55.140 ha. pășunile cu 31.141 ha. pământ însămânțat cu fânețe artificiale lucernă și trifoi circa 3000 ha. cu cereale și legume circa 18.000 ha: teritoriul vetrei satelor, orașelor, livezilor, drumurilor și neproductiv cu 60.102 ha. și goluri alpine și croziuni cu 7.352 ha.

Cele mai importante masive sunt cele de conifere în unele părți cu 35% lemn de rezonanță între care se găsește și „Tisa“ cel mai ales lemn al regiunii noastre, un conifer cu lemnul roșu și tare ca osu, când este uscat.

Până la altitudini de 600 — 800 m. găsim și masive de stejar între care, cel dela Coștini dă un lemn foarte căutat în industriile vestite din streină-

tate. Fagul de asemenea, este de cea mai superioară calitate oferindu-se pentru mobile foarte fine de lemn îndoit.

Cu toate grelele condițiuni, s'au exportat în timpul din urmă mai ales în Ungaria aproximativ câte 6000 vag. lemne de foc anual. Avem 21 de întreprinderi pentru prelucrarea lemnului între care intră și fabricile de porii, de bastoane și mobile de lemn îndoit din Sighet cu 1000 lucrători. Scânduri es din Maramurăș circa 20.000 tone anual. Este o cantitate foarte mică față de ce ar putea produce ținutul. De altfel pădurea și-a creștat și aici un om al său propriu și superior. Maramurășanul este vestit lucrător de pădure, cu un simț de orientare cum rar poți vedea și mai ales cu o bărbăție pe care numai primejdii plutăritului pe undele sălbatice ale apelor de munte, și-o pot încrusta în suflet. Sufletul maramurășanului cu nuanțele sale de arhaism și vechi tradițiuni este adânc înfrățit cu codrul și pădurea¹⁾ și fără de care maramurășanul nu poate viețui.

Distrugând codrii maramureșeni vom distruge însăși sufletul unui neam cu cele mai alese calități.

Creșterea vitelor. O altă ocupațiune și de sigur și cea mai veche a locuitorilor de aici, este creșterea vitelor. păstoritul îi zicem noi, păcurăritul îi zic ei și macedonenii.

Intinderea pășunelor cu 31.141 ha. este și ea a III-a parte din ce era odată suprafața pășunelor folosită de păcurarii țării. Cele două treimi au rămas azi Rusiei subcarpatice în cei 100 de munți lăsați dincolo de actualul hotar românesc.

În raport direct cu pierderea pășunilor a scăzut și numărul vitelor și cu împușinarea vitelor

1) Simionescu. Forme arhaice. I. c.

s'au micșorat și resursele de traiu ale locuitorilor. Oi are azi Maramureșul 156.200 din rasa Țurcană și Țigaie, cu o lână mult mai aspră ca în alte părți. Păcat însă că cu toată vechimea acestei ocupații în Maramurăș, maramurășanul nu valorifică dela oaie de cât mielul și lâna, căci brânză bună nu știe să facă, iar cea care se face se trece numai între ei.

Răul cel mare este însă că și munții cu pășunat de dincoace dela noi, aparțin aproape în majoritate, fie prin arendă fie proprietate, evreilor ¹⁾.

Aceștia concensionează păcurarilor, crescătorilor de oi, locul de pășune în schimbul întregului produs al oilor, lână și mai ales laptele, care în întregime trece în punga evreilor. Așa că în Maramurăș nu rar poți vedea în miez de vară sus în golul munților, până peste 2000 m. înălțime, evrei stând în strungă și mulgând oile românilor spre a face brânză „cușer“ care se trimite apoi până în Palestina.

În afară de oi, maramurășanul mai crește și vite mari — marhe — după un cuvânt ungurese marhă-dobitoc, această ocupație fiind în strânsă legătură și cu pășunile dar și cu fânețele naturale a căror suprafață am văzut-o ca fiind de 55.140 ha. în afară de cele artificiale cu 4.939 ha. această din urmă relativ mică. Numărul cornutelor mari în Maramurăș este de 55.517 dintre care bivoli 1.363, țara voivozilor fiind în bună parte limita extremă de nord până unde se întinde acest animal, crescut atât pentru lapte cât și pentru tracțiune.

1) V. Bergheanu. Maramureșul din punct de vedere social și politic. Com. la Congresul prof. de geogr. Sighet 1926.
Gă. Vornicu. Caract. generală a Maramureșului, Bul. soc. geogr., 1927. Organizarea muncii țăranului maramur. ibidem.

Mai cresc și cai în Maramurăș din rasa cailor mici de munte în număr de 6.242, cum și porci 9857 (mangalița) cum și aproape 15.000 capre.

În privința vitelor mari este de observat că în afară de rasele obișnuite indigene, s'a acclimatizat perfect în Maramurăș rasa elvețiană bună „algau” una dintre cele mai bune rase de bovine mari atât pentru lapte cât și pentru carnea ei. Această rasă se înprospătează mereu cu tauri aduși aproape anual din Elveția de către camera agricolă maramurășană. Așa că azi țara de origine a Moldovei lui Ștefan cel Mare, a ajuns să aprovizioneze și ea la rândul ei mai multe ținuturi românești cum sunt: Putna, Bacăul, Romanul, Buzăul, Mehedințul și altele, ba chiar și țări streine ca Grecia și Turcia. Au eșit afară din Maramureș „vite de prăsilă algau” în 1923 în valoare de 500.000 lei, în 1924 de 2.200.000 lei, în 1925 1.200.000 lei, în 1926 de 2.000.000 lei. Un taurăș „algau” de 2 ani se vinde cu prețuri ce variază între 12-20.000 lei. Din cifrele de mai sus se vede ce ar putea deveni Maramurășul și cât n'ar putea câștiga țăranul de aici dacă s'ar intensifica creșterea vitelor din rasa de mai sus, mai ales când se știe ce admirabil s'au acclimatizat în ținutul nostru.

Vănatul. Una din străvechile ocupații al morășenilor, cum își zic ei, poate tot așa de veche ca păcurăritul, dacă nu chiar mai veche, este și vânatul. Și nici nu se putea altfel când în pădurile Marmației trăiesc atâtea hiare, dela șoareco și până la vestitul bour, stâns acum câte-va veacuri, și care a dat stema vechilor voievozi ai ținutului, respectată și de unguri până acum câteva decenii când au înlocuit-o cu doi ocași tăind sare. Ar fi de datoria noastră să revenim iar la vechea stemă. Din amintirea zimbrului

distrus încă de mult în părțile noastre, n'a mai rămas de cât câteva numiri geografice ca: zimbro-slavele, poiana zimbrului și încă două, trei.

Ne-a rămas însă cerbul poate cel mai frumos din întreaga Europă alături de urși, gligani (porci sălbateci, mistreți) râși, vulpi, jderi, căprioare capre negre pe Pietros, lupi, vidre; iar dintre păsări, vulturi mari, cu gâtul golaș, conduri, găinele și cocoșii de munte, în afară de cele mărunte comune tuturor ținuturilor precum și diferiți șerpi, numiți aici gândaci sau ziermi-viermi, între care și unul veninos.

Fericitul întru amintire Regele Ferdinand avea o deosebită plăcere ca în fiecare an să vâneze în codrii de unde a plecat Dragoș și Bogdan.

Prin stăruința D-lui Nedici maramurășan, actual membru la Inalta curte de Casație, s'a creiat în Sighet singura școală de păzitori de vânat ce avem în țară.

Agricultură. Cu toată altitudinea și clima ținutului în Maramurăș se face și agricultură, deși foarte puțină în raport cu necesitățile țării, dar destul de mult în raport cu suprafața cultivabilă 18.000 ha. Se produc cereale: grâu de toamnă și primăvară pe circa 450 de ha., anual 8525 hl. Orz de toamnă și primăvară 666 ha., anual 12.219 hl. Secara de toamnă și primăvară pe circa 100 ha. 1125 hl. Ovăz pe 4120 ha. 26360 hl, Cucuruz (porumb), pe 10.817 ha. 26360 hl. cartofi pe 1891 ha. 4.297.500 kg. Legume anual 4716 hl. între care și hrișcă cum și câteva zeci de ha. cu textile.

Totalul producției de mai sus de circa 52.000 hl. cereale repartizate la totalul sufletelor de 153000 cât are județul, ne arată că Maramurășul produce cereale cam 30 litri de suflet pe an. Socotind că un om consumă mijlociu cam

750 gr. pâine zilnic găsim că Maram. produce atâtea cereale că poate hrăni populația sa pentru cel mult 30 de zile.

(Majoritatea datelor de mai sus sunt luate din: Note de geografie economică și date statistice asupra jud. Maram. de *Dr. I. Dermer*. Bulet. Societ. Reg. rom. de geografie po 1927).

Cultura pomilor fructiferi. O altă ocupație dictată de mediul geografic al ținutului este cultivarea pomilor fructiferi; suprafața ocupată de livezi fiind de circa 1175 ha. Se cultivă tot soiul de fructe ale regiuni noastre afară de vie care nu prinde din cauza climatei reci. Sunt vestite și mult căutate merele: ionatan, batulo și parmen, din care se exportă anual circa 200 vagoane în Cehoslovacia, Ungaria și Germania. Vechiul regim având să încurajeze și să pregătească populația pentru această ocupație a înființat o școală de pomicultură în satul Bocicoiul Mare care și azi sub regimul românesc, având și norocul unui harnic director, își îndeplinește de minuno rolul deși cu slabe mijloace.

Bojățiile subsolului maramurășan sunt multe și valoroase. Cea dintâi este sarea în mare cantitate și de calitate mult superioară. Se exploatează în minele dela Costini și Ocna Sugatag. Vechea stăpânire a făcut în Sighet o cameră și o moară de măcinat sare.

Mai avem în Maramurăș carbuni de pământ, marmoră roșie, un soi de granat și caolin la Borșa de calitate superioară, care așteaptă valorificarea. Baia „Totuși“ din Budești (valea Cășăului) produce un mineral din care se extrage aur, argint, aramă, plumb și zinc. Se scoate anual cam 540 tone de aramă, 420 t. plumb iar aur până la 36 gr. la tona de minereu. Extracția se face la Baia-Mare și Fernizeu. Sunt ocupați

în mină 40 lucrători. La Săcel mai licărește o sondă de petrol care dă până la 300 tone anual.

În ape minerale locuitoare, ținutul voivozilor este foarte bogat, dat fiindcă suntem în regiunea munților vulcanici.

Izvoarele de „Slatină“ de apă sărată sunt așa de multe că conform unor privilegii de secole, majoritatea locuitorilor din Maramurăș nu cumpără sare ci folosesc „slatină“ ca și în Vrancea. Se exploatează apa de „Săpânța“ și cea dela Valea Vinului de lângă Vișău.

Industria în Maramurăș este cu mult în urma bogățiilor sale. În afară de fabricile pentru prelucrarea lemnului de care a fost vorba mai sus și în primul rând fabrica de perii și scaune din Sighet care produce circa 400 scaune zilnic, mai are Maramurășul două fabrici pentru prelucrarea peilor, tăbăcării în afară de altele mai mici, deși cea mai mare parte din peile animalelor noastre trec în Cehoslovacia, de unde se întorc produse fabricate. Mai avem două fabrici mai mici de săpun, două ateliere de covoare (scoarțe) în Sighet și o fabrică de șepci.

Industria fiind slab reprezentată în țara voivozilor, cam tot așa este și *comerțul*. Se exportă în primul rând materie primă ca: lemne, piei, fructe, vite și câte odată fân.

Se importă în primul rând hrana și anume grâu și porumb, în cantitate de circa 1500 vag. adică 15.000.000 kg. anual. Se mai importă în județ încă 7.8 sute vagoane făină de grâu cantitate care se mărește când o bună parte se exportă în Cehoslovacia. Se exportă apoi în Cehoslovacia o mare cantitate de carne de vacă.

Circulația bogățiilor este slabă în Maramurăș nu numai din cauza crizei de numerar ci și din cauza crizei de căi de comunicație. Șosele

avem aproape pe toate văile principalele ale apelor, dar datorită umidității și ținutului ele se strică în fiecare vară, luate de torenți și puhoai, ceea ce necesită continuă reparație. Din ținutul nostru se poate trece pe Vișeu peste Borșa Prislop 1400 m. spre Bucovina, Iacobeni, Vatra-Dornei pe un drum ce oferă o bogată variație de pajiști încântătoare, putând bea o minunată apă minerală sus în creștetul Prislopului lângă canton. Germanii în timpul războiului făcuse pe aici o cale ferată îngustă, părăsită complet și ruinată azi, deși ea este de o strigătoare necesitate, atât din punct de vedere strategic cât și economic și turistic.

Peste catena vulcanică se trece de asemenea spre Țara Oașului și spre Năsăud pe Valea Maroi și a Izei, iarăși locuri de uimitoare frumuseți. O singură oșire ferată avem spre vest, ce merge trei ore pe teritoriul ceh și dă în câmpia deschisă a Tisei. Mai avem calea ferată de pe valea Tisei de la Sighet spre Halmei Satu Mare, Oradia și de la Sighet spre Gura Vișeuului și Vișeu, spre a se infunda la Borșa cu legătură Cehească de la Gura Vișeuului pe Tisa spre Frasin-Polonia. Și încă o cale ferată îngustă numită salinară cu două ramuri de la Sighet Camara-Moara de sare spre cele două mine de sare Coștini-Ocna Șugatag.

În general putem spune că una din grelele nevoi ale ținutului, este și necesitatea unor legături de căi ferate spre sud, spre inima țării, cu care azi în izolarea ce ne aflăm noi nu putem comunica.

POPORUL

Demn stăpânitor al plaiurilor cu toate darurile lor descrie mai sus, a fost, este și mai ales va trebui să fie de acum încolo, românul.

De altfel ținutul așa de bine ferit din toate părțile de munți înalți, a atras dela început pe om. Stațiunile preistorice ca cele dela Apșa, Sieu, Sarasău, Rozavlea și Rogna cu sutele de obiecte de piatră și bronz ce s'au găsit în ele, sunt mărturii sigure. Mai târziu în epoca dacică, Maramurășul era limita extremă a lumii trace către

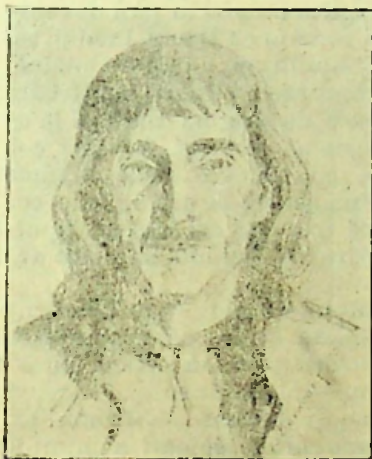

Fig. 1. Tip de român din Maramureș.

nordul german și Slav. Când aquila romană cucerește și îmblânzește lupul dac, Maramurășul a oferit sălaș sigur, *Dacilor liberi* retrași aici în refacere cu gândul recuceririi patriei pierdute. Tot aici s'a îngrămădit apoi, ca apa într'un hait, lumea goșilor care la un loc cu Dacii liberi, au pregătit invaziunea ce a silit pe Aurelian să retragă stindardele romane dincolo de Dunăre,

făcând tovărășie de stăpânire asupra Daciei cu Goți la 271 d. Hr. Iar când noroadele sălbatice ale Asiei, începând cu Hunii se revarsă asupra Europei, invadând întâi Dacia, Maramurășul a oferit loc sigur la o bună parte din daco-romani care par să se fi retras aicea unde au conveșuit nesupărați de nimeni cu o bună parte din Dacii liberi, ba poate și cu un număr de Goți. Numai așa s'ar explica numiri în țara devenită apoi cuib de voievozi români ca Dacul, Daciul, Doca, Dochia. Gotul de familie și Gutăiul-Gotăiul pare a fi însemnând muntele Goților; lângă Bârjoba și Dârnova se pare de origină Dacă și lângă Traianul sigur de origină romană. Această conveșuire cu infuzie de nou sânge dacic a transformat ținutul într'un centru de viață poate cea mai curat româncască unde și azi găsești tipul de român cel mai arhaic și cel mai apropiat de al vechilor daci.

Dar ținutul a devenit strămt pentru o populație mai numeroasă. De aceia maramurășenii în majoritate *păcurări* — cu un cuvânt curat latin crescător de vite—au trecut spre nord eucerind culme după culme și ducând civilizația și doina lor până în inpozantele spinări a munților Tatra ba până în județ unde ei au botezat cel dintâi culmile de munți din partea locului. Dar n'au putut merge mai departe și nici n'au putut rămânea căci au năpădit peste ei pusderia lumii slave, rutenii. Aceștia odată veniți au dislocat în bună parte pe români desnaționalizându-i dar păstrându-le numirile de munți date de ei ca: Cucul, Plosca, Priboiul, Strâmba, Gorganu, Muncelu, făcând să se păstreze și azi printre rutenii bălani ai nordului chipuri negricioase de mediteranieni și numiri ca Stan, Vulpe, etc. pe lângă

alte urme în port, traiu, tradițiuni și graiu, curat românești ¹⁾.

Și numai când rutenii au oprit expansiunea noastră spre nord, iar ungurii au intrat pe poarta Tisei, numai atunci mânați iar de nevoia „pitei” de toate zilele greu de câștigat de o populație numeroasă în vechiul bazin al Tisei, vatra ținutului, numai *atunci*:

Din largi cărări de codru, din munți cu vârfu
[n nouri

Eșit-a Dragoș Vodă înblânzitor de bouri.

Mulțimea curgătoare s'a fost întins pe vale,

Și buciunile sună și oile-s pe vale,

Nainto merg moșnegii cu pletele bogate

Țiind toge albe în mâinele uscate.

Astfel au luat-o spre răsărit unde parcă-i mână un dostin să întemeieze Moldova legendară.

Mulțimea lor a făcut ca nici Rutenii dela nord, nici ungurii dela vest, să nu mai poată înainta nici un pas. Și așa după plecarea cavalerilor teutoni de care amintește doar o localitate Teciu-Deustch, ungurii care venise cu gând dușman de dominație ca și în alte părți ale teritorului vechei Dacii, aici puși în fața unor organizațiuni voevodate solid înjghebate, n'au putut de cât s'o ia cu binșorul, recunoscund deplin stăpânitori pe cei ce-i găsiseră stăpânind pământul, ba cbiar întărindu-i cu diplome de nobilii pe români din Maramurăș. ²⁾

Aceste diplome au făcut din românii maramurășeni „*Națiune politică*” cu drepturi egale „Sașilor,

1) Migrațiuni românești în Carpații Galițieni de *Grigore Nandris*. Graiul Românesco No. 5 Maiu 927 și harta ungu-rească a jud. Maramurăș.

2) *I. Mihaly*. Diplome Maramurășene din sec. XIV și XV. Sighet 1900.

Ungurilor și Secuilor“ cum s'au păstrat un scurt timp numai în țara Hațegului și a Făgărașului, iar în țara Maramurășului până și azi.

Rangul de națiune politică, cu toate drepturile legate de el — pământ și egalitate în funcțiuni, beneficii etc., 'sau menținut vremuri și se menine — deși numai nominal, și azi ¹⁾.

Fig. 2. Portul româncei din Maramurăș.

Și azi nobili țărani maramurășeni cu ținuta mândră și impunătoare, zic nevestelor Coreseboerese și nu mueri ca în Ardeal. La copii zic coconi-cocon și cocoană în loc de băiat și băiată, ca în alte părți. Și azi la întrunirile „composeso-

1) *T. Bud.* Istorioul asociației pentru cultura popor român din Maramurăș.

ratelor" (averi de origină nobile administrație în devălmășic), președintele se adresează sătenilor „cinstiți boori și domni" iar căsătorii între un „nemeș" nobil și un neam de iobag, nu se prea fac nici azi — pe lângă alte tradiții păstrate cu sfințenie.

Dar la vechile neamuri istorice ca vechime în Maramurăș se mai adaugă în sec. al XVIII o mână de germani aduși ca lucrători de pădure la Vișăul de Sus, numiți azi de români maramurășeni *Tipteri* și în fine în secolul al XIX, un alt neam, evreii, au¹⁾ venit din Galiția și-au schimbat cu totul fața ținutului.

După statistica dela 1920, făcută de notari în majoritate streini, părțile stăpânite de România cu 3380 km. pătrați, avea o populație de 152.995 suflete, din care 82.778 români: 36.835 evrei; 16.360 ruteni; 13.956 unguri și 3.066 germani. Evreii au majoritatea absolută în Sighet, unde din 24.000 locuitori aproape 20.000 sunt evrei. Deasemenea sunt foarte mulți evrei în: Vișăul de Sus unde la o populație de 11.733 cu 2723 germani (*tipteri*) și 4366 de români, sunt 3412 de evrei. În Borșa la 14.151 cu 10.655 români sunt 3000 evrei.

Rutenii au majoritatea în comunele: Poenile de Sub Munte, Rusuva cătunul Lunca. Rougna de Sus, Rămeți și cătunul Repedea.

Unguri au majoritate în: Ocna Sugatag și Costini, aduși ca coloniști tăetori de sare, în Bocicoiul Mare, Câmpul-Lung pe Tisa, mai bine zis maramurășan și Teciu deși numele indică origina germană. i

În celelalte comune până la 56 cât ar

1) *I. Papahagi*: Graiul și folclorul maramurășan, pag. XV.

ținutul plus patru comune rămase în cehia, majoritatea este zdrobitor românească.

Satele Marmației sunt adunate și îngrămădite pe albia văilor cu gospodarii răslețe și izolate sus pe coaste până la peste 1000 m. înălțime.

Înainte cu 100 de ani până a nu veni evreii nu se vedeau pe coaste de cât clăi de fân, căci toate gospodăriile erau grupate în vatra satului. Venind evreii din Galiția, s'au așezat în centrul satului, în crucea drumurilor, începând prin a lua cu chirie o cameră la un gospodar, în care deschideau cărciume. Apoi cu alcoolul și cu camăta ei expropriau lesne pe gospodar, oferindu-i de două ori mai mult pământ sus, pe coastă în marginea satului, unde românul neavând ce face din cauza datoriilor cu mazădă, dobândă mare, trebuia să se mute.

Dar înstăpânindu-se în sat cu concursul a lor, noștri i-a fost ușor evreului să se suie și sus pe munte spre a pune mâna pe păduri și pășuni choia pâinei de toate zilele a bietului maramureșan pentru că de acolo să ajungă până 'n strunga oilor ¹⁾.

INFĂȚIȘAREA, TRECUTUL ȘI PREZENTUL ROMÂNULUI MARAMURĂȘAN.

Maramurășanul este tipul omului de munte. Înalt, voinic dar mai mult osos și puțin adus de spate; negricios, cu pleto negre lungi, rețezate prin dreptul grumazilor—deasupra umerilor, cu ochi vii și scânteetori, cu nasul energic pronunțat și puțin aquilin, românul maramurășan este de o înfățișare mândră dar și impunătoare.

1) Gh. Vornicu. Organizația muncii țaranului maramurășan. Sighet 1926.

Firea și sufletul maramurășanului rezultă din înfățișarea lui fizică și din natura ce-l înconjoară. El este calm, solemn și hotărât. Dotat cu inteligența oricărui român, maramurășanul este blând cu sufletul deschis, nebaneuitor, așa putea spune chiar naiv și foarte ospitalier. În câteva comune însă sunt mai nervoși și mai iuți, cum sunt cei din Strâmtura și mai ales Săpânța, a căror caracter se apropie mult de a oșenilor vestiți în tot

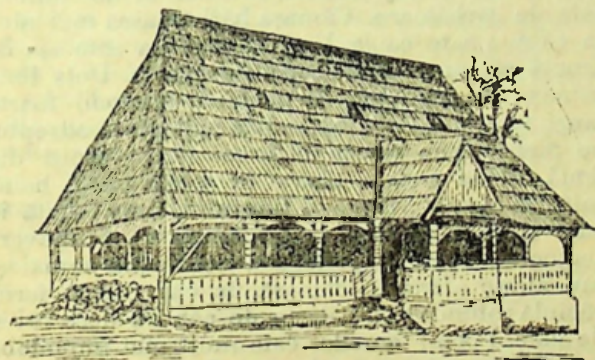

Fig. 3. O casă din Eud.

ardealul pentru reacțiunea lor spontană și energetică. Din această cauză maramurășanul în general domol în a lua o hotărâre, o aplică energic și liniștit până la capăt, ceea ce exprimă el foarte plastic în versurile:

La dor și la supărare,
Treabă om cu minte mare.

Petrecându-și vremea aproape numai în mijlocul naturii în pădure, după „țâșul“ vitelor sau la „cosălău“ maramurășanul este foarte sănătos și de o vitalitate extraordinară. D-l Papahagi.

citează exemplul unui flăcău care la o nuntă a mers jucând și chiuind distanța de 10 km. ba a continuat până a II-a zi.

Femeile sunt de statură mai mică unele, ca fete de o impresionantă frumusețe și elegante în mișcări, dar din cauza multor nașteri ropedo se ofilesc după măritiș.

Portul maramurășanului este sobru, dur și de o rară simplitate. Albiturile sunt de cânepă cele de lucru, și jumătate sau numai de bumbac cele de sărbătoare. Cămașa bărbătească mai ales în câteva sato ca în Vad și Sapânța este așa de scurtă că nu trece de linia subsorilor. Dela linia cămășii în jos până la gachii (pantaloni) foarte largi vine cureaua foarte lată aplicată deadreptul pe piele. Iarna poartă cioareci (ițari) croiți din două bucăți numai, țesute în casă; *gubă*, haină mișoasă caracteristică a ținutului iarăș țesută în casă și vara și mai ales toamna și primăvara „cojoc” (pieptar de piele) sau Secric (un sumaiș), sau nimic afară de cămașă. În cap poartă iarna căciulă rotundă sau pălărie de pânură dese ori și de paie. Portul femeilor este mult mai împodobit având cămășile mai ales cu frumoase broderii la guler și mândre cusături în arnici pe umere. Pe cap pânzătură în general albă; „zaghii” cu vârste orizontale (catrință) gubă și opinci, sau cisme mai ales la nobili. În ținutul Borșa și Vișăului guba este înlocuită cu sumanul negru zice-se adus întâi ca uniformă de legionarii români care luptau în vestita legiune neagra a regelui Matiaș, unde borșenii și vișoenii dădeau un puternic contingent.

Traiul este deasemea foarte simplu. Mâncarea caracteristică este „coleșa” sau „tocana” (mămăliga) cu brânză și lapte în afară de legume și dese ori mămăliga de orz și de ovăz, deși nu

odată maramurășanul este silit s'o facă și din faină de ciocălăi. Blidele obicinuite sunt cele de lemn, cași majoritatea sculelor sale¹⁾.

Cu blidele de lut maramurășanul împodobește casa pe care și azi o luminează în bună parte cu „opaiț” sau hopâc. Iar păcurarii fac și azi foc frecând două lemne. Lucrează admirabile țoale (covoare), săcuțe de perină, șterguri de rudă (culuc) și străistuțe ce se poartă în gât de orice maramurășan începând dela vârsta de 4 ani. În poezia populară de tot felul maramurășanul este prin producția sa, românul poet de care ne vorbea Alexandri. Este uimitor spontaneitatea cu care face versurile și strigăturile.

Maramurășanul este religios până la bigotism, acesta poate datorită și contactului cu elementul slav. Bisericele lor de lemn cu o arhitectură caracteristică apropiată de a celor norvegiene, arată de departe satele.

Uncle foarte vechi datorită, lemnului de stejar din care sunt construite ca cele dela Apșa de Mijloc și Ieud, datează din sec. al XIV. În pun și printr'o deosebită împodobire pe dinăuntrul. În ele se găsesec cărți bisericești vechi din toate părțile locuite de români¹⁾.

De altfel Maramurășul ne prezintă și cea mai veche organizație bisericească solidă la români. Este episcopia din Peri azi Cehoslovacia. Ea a fost înființată prin hrisovul patriarhului Antonie al Constantinopolului dat în anul 1391 la cererea voivozilor Baliță și Drag (diplome Maram. de I. Mihai. Graiul Românesc 1927-28 și acte și doc.

1) Forme arhaice în viața pop. român de I. Simionescu. Viața Rom. 1924. Prefață în cartea de onoare a Muz. Etnogr. Sighet S. Mehedinți — 1926

1) I. Bârtea. Insemnări din bisericile maramurășene. Dr. V. Moldovan. Vizitația canonică în Maramurăș. 1913.

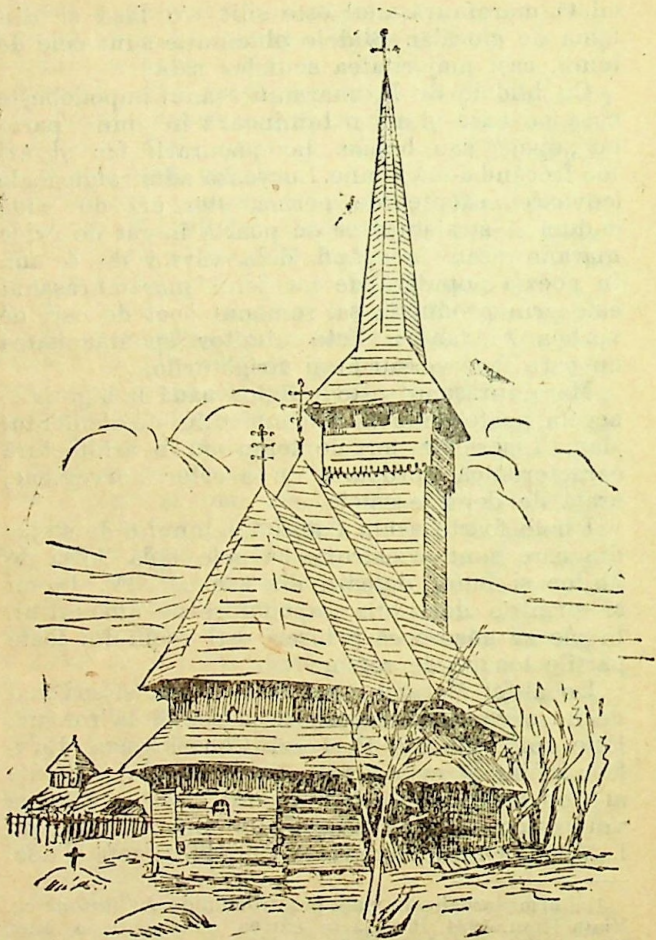

Fig. 4. Biserică de lemn din Maramureș

d. N. Iorga). Prin acest hrisov patriarhul Constantinopolului încuviința egumenului Pahonia a sfintei mănăstiri din Pori Maramurăș, cu hranul sfintii arhanghel Mihail și Gavril, *stăpânire deplină asupra preoților din ținuturile Sălăgiului, Sătmărului, Ugocei, Bergubii, Ciceiului, Ungurașului, până în Bihor, cu dreptul de a judeca toate cauzele ce țin de scaunul bisericesc, de a povățui pe creștini la fapte bune, de a sfinți preoți și biserici, fiind locțiitorul patriarhului conducând preoțimea, ca un vlădică, având însă și obligația de a pomeni la sfintele slujbe de patriarh.*

Iar de s'ar întâmpla să moară Pahonie, toți frații duhovnicești dinpreună cu Bolița și Dragoș, dinpreună cu toți oameni lor mari și mici, să se adune la un loc și în mod obșteșc să aleagă alt egumen cu binecuvântarea patriarhului ¹⁾.

Episcopia ortodoxă a Perilor a ființat până la jumătatea sec. XVIII, când ultimul episcop Stoica a fost scos cu forța din Maramurăș în urma unei anchete ordonate de guvern care ținea că în Maramurăș să se înstăpânească Unirea, ceace s'a și întâmplat. Puțin după aceea mănăstiroa deși era de zid a și fost dărâmată, ne mai rămânând azi do cât o movilă de ruine și o cruce pusă de locuitori, singura care mai amintește de gloria celor patru sute de ani de biruintă ortodoxă în țara sf. voivozilor Drog și Balița ctitori de biserici și mănăstiri.

Azi, sub influența „Unirei cu Roma“ maramurășenii nu se saluta cu „bună dimineața“ sau „bună ziua“ ca în celelalte părți ci cu „*Laude D-l nostru Isus Hristos*“ la care cată să li se răspundă: „*In vecii vecilor amin*“.

1) I. Lupăș. Din trecutul românilor maramurășeni Graiul Românesc. An. I. 1927.

În privința vitejiei iarăși maramurășenii sunt vestiți, încă dela început, din luptele lor de consolidare. În vestita legiune neagră a regelui Matiaș, care se citează în toate luptele lui, maramurășenii dau un mare contingent de unde au apoi și sumanul negru cu care Vișăenii au înlocuit guba. Mai târziu în luptele voivozilor ardealului, contra dinastiei Habsburgice, maramurășenii a luat cu toată inima partea celor dintâi, ceace a făcut pe Gheorghe Racoți să le dea un steag și un clopot — pentru credința lor — care se păstrează cu sfințenie în biserica din Apșa de mijloc.

Și tot din osul lor a răsărit acel haiduc din vromurile mai noi „Pintea Vitcazul“ de legendele căruia sunt pline satele maramurășene, care a rămas și în toponomie — „Poiana Pintei“ și a cărui cămașă de zalo se păstrează ca pe o scumpă reliquia în satul Budești. Nobilii maramurășeni au înființat la 1860 prima „Societate pentru cultura pop. român, azi aproape în neactivitate dar care a însemnat o mândră epocă culturală pentru ținut. Păcat însă că acest ales neam de român dotat cu felurite talente artistice și pe deasupra și viteaz, se pierde văzând cu ochii.

Populația Maramurășului românesc de azi de circa 150.000 suflete raportată la suprafața județului de 3380 dă aproape 50 de suflete pe km. patr. ceace este foarte mult, având în vedere regiunea noastră de munte cu multe bogății dar moarte și complect neproductive. De aceia și sărăcia este foarte mare, ceace face ca încă de multă vreme o bună parte din populație să-și caute pâinea de toate zilele aiurea pânăși în țări și continente străine. Se numără azi la circa 200.000 de lucrători care părăsesc temporar în fiecare an ținutul, în căutare de lucru. Mai

rău este încă cu populația feminină și mai ales cu tinerele fete care neputându-și câștiga pâinea de toate zilele, în sat lângă părinți, invadează orașele unde intră ca servitoare încă în vârsta fragedă de 10 ani. Aici se pierd demoralizându-se cu totul mai ales că servesc de obicei la streini. Apoi după ce trec prin spitale se întorc acasă — din bujori de fete ce erau numai umbre și pline de boale, focar de infecții pentru familiile lor (Organizarea muncii țaranului maramurășan Gh. Vornicu Sighet 1926).

Opera sărăciei o desăvârșește alcoolul, camăta și un întreg cortegiu de boale sociale pe care o hrană substanțială care lipsește n'o poate corija, afară doar de aerul curat de munte.

Numărul animalelor repartizate pe locuitori dă la cinci oameni șase boi, la 11 oameni 4 vite cornute; la 49 de oameni 2 cai; la 11 oameni o capră și deabia la 15 oameni un porc.

Din cauza acestei sărăcii, a alcoolismului, a tutunului care se fumează foarte de timpuriu, câte odată începând dela 4 ani și a boalelor, putem spune că în Maramurăș „Ne pierde Neamul”. Problema salvării lui am expus-o în parte în „Organizarea muncii țaranului maramurășan” conferința ținută în cadrul „Astrei” la Palatul Cultural” în 1926 și tipărită apoi, și ea va fi obiectul unei alte lucrări ce va apare.

Până atunci broșurica aceasta va fi de ajuns cred să trezească compătimirea celor în drept a lua măsuri de salvare a ținutului, cu cea mai aleasă rasă de români ce ne a dat nouă și lumii întregi pe Ștefan cel Mare și Sfânt, dar care în disperarea lor cântă :

Tot așteptând binele
Mi se ciuntă ¹⁾ zilele.

1) Ciuntă = scurtează

„CARTEA ROMÂNEASCĂ“

își face datoria față de întemeierea culturii în mulțime, tipărind cu sacrificii, ieftinele broșuri din

„CLINOȘȚINȚE FOLOSITOARE“

oricare *bun român*, care ține la țara lui
trebuie

să contribuie în cât mai largă măsură la răspândirea lor în toate părțile.

Pentru biblioteci, cumpărându-se un număr mai mare de broșuri, se fac înlesniri de preț.

~~BIBL. FAC. FIL. OL. IST. BIRBU
INV. Nr. 5219 75~~

~~BIBL. FAC. FIL. OL. IST. BIRBU
INV. Nr. 5220 75~~

- No. 8. Sifilisul de *Dr. E. Gheorghiu.*
 9. Temeiul îmbunătățirii vitelor de *Th. Chitoi,*
 10. Votul obșteșc de *A. Gorovei.*
 11. Creștera Porcilor de *C. Oescu.*
 12. Viermii de mătasă de *T. A. Bădăraș.*
 13. Oțica sau tuberculoza de *Dr. E. Gheorghiu.*
 14. Pelagra de prof. *V. Babeș*
 15. Alegearea semințelor de *C. Lăcrișianu*
 16. Creșterea păsărilor de prof. *C. Motaș.*
 17. Rătăcirile bolșeviste de *Maior I. Mihaș.*
 18. O stupină dintr'un roi de *N. Nicolaescu.*
 19. Cum se întemeiază o vie de *D. M. Cădere.*
 20. Răsadnița și plantele din răsad de *V. Sadoveanu.*
 21. Lehuzia de *Dr. E. Gheorghiu.*
 22. Meșteșugul vopsitului cu burueni de *Art. Gorovei.*
 23. Cum orbim de *I. Glavan.*
 24. Păstrarea carnei de porc de *G. Gheorghiu.*
 25. Calul de prof. *E. Udrișchi*
 26. Doctorul în casă de *Dr. O. Apostol.*
 27. Cum trebuie să ne hrănim de *E. Severin.*
 28. Lămurirea legii dărilor de *Iuliu Pascu.*
 29. Beția de *Dr. Emil Gheorghiu.*
 30. Lămurirea Constituției de *Artur Gorovei.*
 31. Boale parazitare la animale, care trec la om de *C. Motaș.*
 32. Folosințe nesocotite în gospodărie de *I. Simionescu.*
 33. Mama și copilul, de *Dr. M. Manicatișe.*
 34. Indrumări spre sănătate, de *Dr. I. Bordea.*
 35. Despre hrană, de *Dr. I. Bordea.*
 36. Omul și societatea de *A. Giuglea.*
 37. Bucătăria sătencei de *Miria Col. Dobrescu.*
 38. Sfecla de Zahăr de *C. Lăcrișianu.*
 39. Ingrășarea pământului de *I. M. Dobrescu.*
 40. Friguri de băltă de *T. Dumitrescu.*
 41. Banul de *A. Giuglea.*
 42. Sături practice de *Ing. A. Schorr.*
 43. Lămurirea Calendarului de *A. Giuglea.*
 44. Conjunctivita granuloasă de *Dr. I. Glavan.*
 45. Burueni de leac de *A. Votanschi.*
 46. Sături casnice de *Maica Raluca.*
 47. Cultura tomatelor de *I. Isvoranu.*
 48. Rețete pentru gospodine de *Maica Raluca.*
 49. Lingoarea de *T. Dumitrescu.*
 50. Blenoragia sau sculamentul de *Dr. N. Ioan.*
 51. Practica agricolă de *A. Bejenariu.*
 52. Apa de hânt de *Dr. I. Bălleanu.*
 53. Tifosul Exantematic de *Dr. Tudor Dumitrescu.*
 54. Boalele animalelor de *I. Popu Câmpeanu.*
 55. Lucrări din pănușile de porumb de *Titus G. Mincu.*
 56. Cartoful de *I. Popu Câmpeanu.*

„Scria C. „Din lumea largă“.

- No. 1. Ucraina de *G. Năstase.*
 2. Cehoslovacia de *I. Simionescu.*
 3. Munții Apuseni de *M. David.*
 4. Finlanda de *I. Simionescu.*

- No. 5. Bucovina de *I. Simionescu*.
 " 6. Basarabia de *G. Năstase*.
 " 7. Dobrogea de *C. Brătescu*.
 " 8. În spre polul sud de *I. Simionescu*.
 " 9. Olanda de *Ap. D. Culea*.
 " 10. Viața în adâncul mărilor de *C. Motaș*.
 " 11.—12. A. Șaguna de *I. Lupas*.
 " 13. Către Everest de *I. Simionescu*.
 " 14. Românii de peste Nistru de *V. Harea*.
 " 15. Ardealul de *I. Simionescu*.
 " 16. Lituania de *G. Năstase*.
 " 17. Câmpia Transilvaniei de *Ion Popu-Câmpeanu*.
 " 18. Moldova de *I. Simionescu*.
 " 19. Românii din Ungaria de *I. Georgescu*.
 " 20. Jud. Turda-Arieș de *I. Mureșeanu*.
 " 21. Țara Hațegului de *Gavril Todica*.
 " 22. Sp. C. Făret de *I. Simionescu*.
 " 23. Danemarca de *Magda D. Nicolaescu*.
 " 24. N. Mișescu în China de *I. Simionescu*.
 " 25. Cetățile moldovenești de pe Nistru de *Apostol C. Cutea*.
 " 26. Românii din Bulgaria de *Em. Bucuța*.
 " 27. Valca Jiului din Ardeal de *P. Fossu Longin*.
 " 28. Țara Bârsei de *G. Orghidan*.
 " 29. Vecchiul ținut al Sucevei de *V. Ciurea*.
 " 30. Macedo-Românii de *Vache Papahagi*.
 " 31. Românii din Peninsula Jugoslav de *Pr. Bizerea*.
 " 32. Coasta de Azur de *I. Simionescu*.
 " 33. Elveția de *Traian G. Zaharia*.
 " 34. Maramureșul de *Gh. Vornicul*.
 " 35. Austria de *I. Simionescu*.
 " 36. Belgia de *Traian Gh. Zaharia*.

Seria D. „Știință aplicată“

- No. 1. Fabricarea săpunului de *A. Schorr*.
 " 2. Motorul Diesel de *Ing. Casetti*.
 " 3. Industria Parfumuului de *E. Severin*.
 " 4.—5. Aerul lichid de *Ilie Matei*.
 " 6. Industria Azotului de *L. Caton*.
 " 7.—9. Locomotiva de *Ing. Casetti*.
 " 10. Aeroplanul de *Dr. V. Anastasiu*.
 " 11. Baloane și Dirijabile de *C. Mihăilescu*.
 " 12. Betonul armat de *Ing. N. Ganca*.
 " 13. Gări și trenuri de *G. Siadbei*.
 " 14. Instalarea unei sonerii electrice de *Stel. C. Ionescu*.
 " 15. Aparat de Radiofonie de *Lt. M. Zapan*.
 " 16. Tiparul de *V. Romanescu*.
 " 17. Ce se scoate din cărbuni de *C. V. Gheorghiu*.
 " 18. Industria materiilor colorante de *G. A. Florea*.
 " 19. Fotografia de *Locot. M. Zapan*.
 " 20. Industria Zahărului de *G. I. Baboianu*.
 " 21. Șase montaje de radio de *Locot. M. Zapan*.
 " 22. Cinematografia de *Locot. M. Zapan*.

1/100